

10. ročník matematické olympiády

II. K průběhu X. ročníku Matematické olympiády

In: Jan Vyšín (editor); Rudolf Zelinka (editor): 10. ročník matematické olympiády. Zpráva o řešení úloh ze soutěže konané ve školním roce 1960-1961. (Czech). Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1962. pp. 15–24.

Terms of use:

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/404498>

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

II. K průběhu X. ročníku Matematické olympiády

1. Jubilejní X. ročník soutěže Matematická olympiáda (zkratkou MO) probíhal ve školním roce 1960/61. Žáci byli zařazeni do čtyř soutěžních kategorií, jak je patrné z tabulky:

Kategorie	A	B	C
Ročník střední všeobecně vzdělávací školy	3	2	1
Ročník odborné školy	3—4	2	1

V kategorii D soutěžili žáci 8. a 9. ročníků základní devítileté školy. Jestliže osnovy školy neodpovídaly požadavkům kladeným na kategorii, mohl krajský výbor MO zařadit žáky těchto škol i do nižší kategorie, než jakou v předchozí tabulce uvádíme. Zvláště pokročilí žáci mohli být naopak zařazeni i do vyšší kategorie.

2. Soutěž se řídila tímž organizačním řádem jako v předchozím ročníku (viz instrukci č. 70 ve Věstníku ministerstva školství a kultury, roč. XV, str. 289

ze dne 31. 10. 1959). Uspořádali ji *ministerstvo školství a kultury, Matematický ústav ČSAV, Jednota čs. matematiků a fyziků a ústřední výbor ČSM.*

Soutěž řídil *ústřední výbor Matematické olympiády (ÚVMO)*. V každém kraji byly zřízeny *krajské výbory* a v okresech *okresní výbory Matematické olympiády (KVMO a OVMO)*; jmenovaly je odbory pro školství a kulturu KNV a ONV. Členy výborů MO byli učitelé matematiky středních, odborných a vysokých škol, školští a vědečtí pracovníci, jakož i pracovníci ČSM. Členy ÚVMO byli předsedové krajských výborů MO a dále osoby jmenované ministerstvem školství a kultury na návrh Jednoty čs. matematiků a fyziků.

Ústřední výbor MO (sídlo: Žitná 25, Praha 1 — Nové Město, tel. 24 11 93) měl toto složení:

Předseda: *Akademik Josef Novák*, vedoucí vědecký pracovník Matematického ústavu ČSAV v Praze.

Místopředseda: *Jan Vyšín*, docent matem.-fyzikální fakulty Karlovy university v Praze.

Jednatel: *Rudolf Zelinka*, vědecký pracovník Matematického ústavu ČSAV v Praze.

Členové: *Dr. Fr. Běloun*, vedoucí matematického kabinetu Ústavu pro další vzdělání učitelů v Praze.

Karel Hnyk, odb. asistent pedagogického institutu v Liberci.

Doc. Josef Holubář, vědecký pracovník Matematického ústavu ČSAV v Praze.

Fr. Hradecký, odb. asistent matem.-fyz. fakulty Karlovy university v Praze.

Dr. Karel Hruša, pracovník Ústavu pro dálkové studium učitelů v Praze.

Miloš Jelinek, ústřední inspektor ministerstva školství a kultury v Praze.

Dr. Milan Kolibiar, docent přírodovědecké fakulty Komenského university v Bratislavě.

Dr. Josef Pírek, ředitel základní devítileté školy v Brně.

Fr. Veselý, odb. asistent Vysoké školy strojní a elektrotechnické v Plzni.

Dr. Miloslav Zedek, docent Palackého university v Olomouci.

Dr. Miroslav Fiedler CSc., vědecký pracovník Matematického ústavu ČSAV v Praze.

Náhradník:

Miroslav Šisler CSc., vědecký pracovník Matematického ústavu ČSAV v Praze.

Členové — předsedové KVMO:

Stanislav Horák, odb. asistent katedry matematiky a deskr. geometrie fakulty strojní ČVUT v Praze.

Dr. Václav Pleskot, profesor ČVUT v Praze.

Věra Rádllová, učitelka SVVŠ, Plzeň.

Josef Porcal, učitel zdravotnické školy, Teplice.

Jan Laštovka, vedoucí kabinetu matematiky Ústavu pro další vzdělávání učitelů, Pardubice.

Petr Benda, odb. asistent VŠP, Brno.

Inž. Jindřich Mikeska, docent vysoké školy báňské, Ostrava.

Dr. Cyril Palaj, docent Vysoké školy lesní a dřevařské, Zvolen.

Dr. Ján Jakubík, docent Vysoké školy technické, Košice.

3. Podle organizačního řádu měla soutěž v kategorii A tři soutěžní kola, v ostatních kategoriích dvě kola. Od října 1960 do konce února 1961 probíhalo I. kolo soutěže. V něm žáci předložili řešení všech šesti přípravných úloh (z toho musili podat úspěšná řešení alespoň čtyř úloh) a šest soutěžních úloh (musili dobře

rozřešit alespoň čtyři úlohy). Úspěšní řešitelé I. kola se mohli přihlásit do soutěže II. kola, a to na návrh ředitele školy; o zařazení rozhodoval KVMO, popř. OVMO. Žákovská řešení úloh I. kola opravoval žákův učitel matematiky; řešení úloh II. kola opravovali členové KVMO a OVMO. Počet přihlášených žáků do II. kola nesměl v každé z kategorií překročit 10 % celkového počtu žáků příslušného ročníku na škole.

Texty úloh připravovaly komise při některých pobočkách Jednoty čs. matematiků a fyziků (Č. Budějovice, Plzeň, Liberec, Brno) spolu s předsednictvem ÚVMO. Texty úloh I. kola otiskly časopisy Rozhledy matematicko-fyzikální a Matematika ve škole. Vedle toho ministerstvo školství a kultury vydalo svým nákladem zvláštní leták o 30 stranách v celkovém počtu 15 000 exemplářů. V letáku byly uvedeny organizační pokyny a informace pro účastníky soutěže, přípravné a soutěžní úlohy I. kola pro všechny kategorie, seznam pomocné a studijní literatury, výběr snazších úloh z předchozích ročníků soutěže a některé matematické věty. Pro opravovatele žakovských řešení rozeslal ÚVMO vzorová řešení ve velkém počtu exemplářů; pomocí nich byli instruováni žáci o nedostacích ve svých řešeních I. a II. kola.

Pobočky Jednoty čs. matematiků a fyziků v rámci svých rozpočtů uskutečnily s pracovníky KVMO pro

žáky kategorií A až C tzv. *přípravné přednášky* pro olympioniky v počtu 4—8 za školní rok. V těchto přednáškách se žáci seznámili s některými odlehlejšími partiemi školské matematiky nebo s těmi úseky učiva, na které se soutěž soustředila; jednalo se o tyto úseky:

1. teorie dělitelnosti celých čísel; 2. základy školské teorie funkcí (jejich vyšetřování a znázorňování); 3. planimetrické konstruktivní úlohy; 4. planimetrické početní úlohy. Pro přípravné přednášky připravilo předsednictvo ÚVMO sylaby i s příklady k procvičování v přednáškách vyložené teorie. Posláním přednášky bylo nejen určitou školskou partii vyložit nebo prohloubit, ale za aktivní spolupráce žáků především řešit příklady z této partie.

Podle referátů KVMO se tyto přednášky osvědčily, i když se v cestu stavěly různé nesnáze, jako dojíždění žáků, nutnost ukončit včas přednášky, aby se žáci mohli rozjet do domovů, současná přítomnost žáků z různých kategorií atd.

Aby se vylíčené nesnáze překonaly, hledal ÚVMO další způsoby jak pomoci žákům. Jedním způsobem pomoci je zvláštní knihovnička brožurek pro účastníky Matematické olympiády; sbírku vydává pod názvem „*Škola mladých matematiků*“ nakladatelství Mladá Fronta v Praze. Na podzim roku 1961 vyšly první dvě brožury formátu B6: *Hradecký—Koman—*

Vyšín, „Několik úloh z geometrie jednoduchých těles“, 85 stran; cena Kčs 3,10. Jiří Sedláček, „Co víme o přirozených číslech“, 45 stran; cena Kčs 1,70. Každoročně mají vyjít tři brožurky. Posláním brožur především je přístupnou formou připoutat žáka k samostatnému studiu snadného matematického textu a řešit úlohy, které navazují na výklad teorie, vyložené v brožuře; dále mají být brožury i pomocným textem, pro přípravné přednášky zvláště jako zásobárna vhodných úloh, které by žáci řešili a rozbírali na přípravné přednášce.

Některé KVMO těsně spolupracovaly s ČSM a Pionýrskými organizacemi; v tomto rámci např. v Teplicích se ustavil klub mladých matematiků. Dále byly pořádány besedy a instruktáže pro žáky.

4. Ve II. a III. kole řešili žáci 4 úlohy; úspěšný řešitel musil podat správná řešení alespoň dvou úloh. Druhé kolo v kategoriích A až C se konalo v neděli 16. dubna 1961 v krajských městech a v kategorii D v neděli 23. dubna 1961 v okresních městech; někde se však soutěž konala na několika různých místech kraje nebo okresu, aby se žákům zkrátila cesta. Po soutěži II. kola se zpravidla konala se žáky beseda, v níž se rozbíraly typické nedostatky v žákovských řešeních, mluvilo se o důležitosti hlubokého studia matematiky, především pro rozvoj našeho průmyslu

a věd atd. Vedle toho zhlédli žáci různé kulturní podniky nebo navštívili továrny apod.

Za své úspěšné výkony v II. kole dostali žáci pochvalná uznání a věcné ceny.

5. Celkem bylo do III. kola přihlášeno 96 žáků. Komise ÚVMO z nich vybrala nejlepších 80 žáků, kteří byli pozváni na soutěž III. kola. Toto závěrečné kolo soutěže se konalo v sobotu 20. května 1961 v době od 8 do 12 hodin ve velké posluchárně matematicko-fyzikální fakulty Karlovy university v Praze 2 — Nové Město, Ke Karlovu 3.

Téhož dne odpoledne se na témže místě konala s olympioniky beseda, které se účastnila řada hostů v čele s ministrem školství a kultury dr. *Fr. Kahudou*.

Předseda ÚVMO akademik *Josef Novák* v úvodním proslovu k besedě stručně vylíčil historii vzniku soutěže, její nesnáze i úspěchy. Ocenil i značný vliv, který olympiáda má na žáky a jejich učitele, a dále, že nachází odezvu i v rodičovské veřejnosti. Není proto divu, že se stala vzorem i pro jiné školské předměty, aby se v nich včas podchytili a soustavně je studovali ti žáci, kteří mají o předmět zájem a vlohy. Statistické údaje za první desetiletí jsou velmi zajímavé. Závěrečné statistiky soutěže zaregistrovaly celkem na 40 000 účastníků v kategoriích A až C a v kategorii D za osmiletou dobu jejího trvání na 100 000 žáků v I. kole soutěže; k tomu přistupuje na 800 účastníků

III. kola, z nichž dnes již mnozí zastávají platné služby na vysokých školách a ve výzkumných a vědeckých ústavech. Zhodnotil pak velké dílo, které dobrovolně konají pro společnost učitelé matematiky; síť spolupracovníků olympiády je vskutku rozsáhlá a dosud žádná jiná akce tak nespojila učitele matematiky ke společné práci jako Matematická olympiáda.

Hlavní projev pronesl ministr školství *dr. Fr. Ka-huda*, který zhodnotil desetileté dílo Matematické olympiády pod zorným úhlem *40. výročí založení Komunistické strany Československa*. Ukázal, jak se v socialistické společnosti stala matematika významným vědním oborem pro smělé budovatelské cíle komunistického zítřka a jak potřebujeme, aby stále větší množství pracujících dovedlo při své práci využívat matematiky. Načrtl perspektivy této budoucnosti a významné poslání, které má pro jejich uskutečňování dobře matematicky vyškolený technik a vědecký pracovník. Na besedě dále promluvili akademik *VI. Kořínek* za matematicko-fyzikální fakultu Karlovy university, prorektor Českého učení technického v Praze *dr. B. Kvasil* a pracovnice ústředního výboru Československého svazu mládeže *Ilona Pietropaolová*. V průběhu besedy byli na základě předběžně provedené klasifikace soutěžních prací zjištěni první tři nejúspěšnější řešitelé úloh III. kola a představeni přítomným; byli to soudruzi *Karel Příkrý, Tomáš Jech* a *Jan Lusk*.

Na závěr besedy přednesli olympionici přítomným zástupcům vysokých škol své dotazy. Večer po besedě shlédli účastníci III. kola v Tylově divadle Hrubínovu Srpnovou neděli. Druhého dne v neděli si prohlédli pamětihodnosti Prahy a navštívili jubilejní výstavu 40 let KSČ; odpoledne toho dne se účastníci III. kola rozjeli do svých domovů.